

[25. 1.]

GELEIDENDE BRIEF.

[De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 203 der zitting 1876—1877 en n°. 26 der zitting 1877—1878.]

Aan den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

's GRAVENHAGE, den 11den Junij 1879.

Ik heb de eer U Hoogedel Gestr. hiervens te doen toekomen de Memorie van Beantwoording van het Voorloopig Verslag vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, betrekkelijk de wetsontwerpen tot wijziging van het Crimineel Wetboek en van het reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

Daarbij zijn gevoegd eene Nota van Wijzigingen in eerstgenoemde wetsvoordragt, en een dienovereenkomstig gewijzigd ontwerp van wet, benevens het ontwerp van wet betreffende het reglement van krijgstucht, dat, wegens zijn verband met het andere wetsontwerp, hoezeer ongewijzigd, als nader ontwerp van wet wordt overgelegd.

De Minister van Justitie,
H. J. SMIDT.

[25. 2.]

MEMORIE VAN BEANTWOORDING.

§ 1. Met genoegen ontwaarde de Regering dat de meerderheid van hen, die aan het onderzoek deelnamen, te kennen gaf zich om praktische redenen wel met de voordragt te kunnen vereenigen. Het was ook op praktische gronden, dat de vorige Regering zich tot die voordragt verplicht achtte, en dat de tegenwoordige zich daarmede vereenigt. Ook zij is niet blind voor de bezwaren, aan elke partiele herziening verbonden; maar waar zij volstrekt noodig is gebleken, mogen die bezwaren niet overwegend zijn. En dat in dezen de behoefte dringend is, wordt in het Voorloopig Verslag zelf juist en grondig uiteengezet.

De Regering zou, bij de reeds sedert geruimen tijd daaromtrent verkregen overeenstemming tusschen de Ministers van Justitie en van Marine, dan ook reeds veel vroeger op het Voorloopig Verslag hebben geantwoord, ten einde de behandeling zoo min mogelijk te vertragen, ware zij daarin niet ten eenenmale verhinderd door de langdurige ziekte en het daarop gevolgd overlijden van den Minister van Oorlog DE ROO VAN ALDERWERELT. Zoodra de vele werkzaamheden, die in de eerste plaats de aandacht van zijn opvolger eischten, het veroorloofden; is deze zaak onmiddellijk weder opgevat en wordt thans de behandeling voortgezet.

Omtrent de praealable vragen, in het Verslag gesteld, zij hier het volgende opgemerkt. Op de eerste, of de Regering zich geheel met de voordragt harer voorgangster vereenigt, is hierboven reeds het antwoord gegeven. Hare instemming met het geheel sluit natuurlijk niet uit enkele wijzigingen in de deelen, die, als gevolg van het gemeen overleg, noodig kunnen zijn. De tweede vraag betreft de

wettelijke verbindende kracht der militaire wetboeken. Het bezwaar kan alleen betreffen de bijzondere wijze van afkondiging, want de opmerking, dat die wetboeken zonder voorafgaande beraadslaging zijn tot stand gekomen, schijnt in geen geval een grond te zijn voor eenig bezwaar, en bovendien berust zij op eene dwaling, daar de wetboeken zijn vastgesteld, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal. Vermits nu de Hooge Raad meermalen heeft uitgemaakt, dat de vorm van afkondiging, hoewel ongewoon, aan de wettelijk verbindende kracht niet in den weg staat, is er geene bijzondere aanleiding die vraag op andere wijze op te lossen.

§ 2, 3, I. Dat het voorstel tot afschaffing der lijfstraffen, te regt het zwaartepunt der voordragt genoemd, geen onverdeelden bijval zoude vinden, was te voorzien. Met eerbiediging van de overtuiging van hen, die alsnog voor het behoud in de bres sprongen, acht de Regering evenwel de gronden, waarop die overtuiging berust, niet overwegend. Terwijl met voldoening is opgemerkt, dat dan toch eene beperking der lijfstraffen en waarborg tegen misbruik zooveel mogelijk werd verlangd, worden de gronden voor het behoud dier straffen uitsluitend ontleend aan hare vermeende noodzakelijkheid, daar de vrees bestaat, dat zonder haar behoud orde en tucht zullen blijken niet te kunnen worden gehandhaafd. De Regering deelt die vrees niet, en wat te dien opzichte in de Memorie van Toelichting werd uiteengezet, is in het Voorloopig Verslag met zoo vele andere en krachtige redenen versterkt, dat het moeilijk is er iets bij te voegen. Wel worden enkele der feiten, waarop de Regering en de meerderheid zich beroepen, ontkend, en wordt zelfs de bewering, dat de werving voor de Marine door weersin tegen de lijfstraffen zou belemmerd zijn, bepaaldelijk onjuist genoemd, doch dit berust inderdaad op misverstand of dwaling. Vroeger (beweert men) bestond er zooveel lust voor dienstdiening, dat men onder den Minister Brocx zelfs verplicht was geweest de werving een tijd lang te sluiten; zoo er nu minder lust bestond, moest dit in de slechte betaling en pensionering gezocht worden. Van zoodanige vroeger overvloedige aanvraag tot dienstdiening is echter niets bekend. Integendeel, juist onder den Minister Brocx bleef de behoefte aan bevaren volk steeds aanhouden, zoozeer zelfs, dat bijv. in 1873 onderscheidene oorlogsbodem, bij gebrek aan bemanning, met koopvaardijmatrozen naar Indie vertrokken, van waar ze met particuliere gelegenheid naar Nederland moesten worden teruggezonden. Welligt ontstaat het misverstand hieruit dat onder genoemden Minister de werving voor jongens een tijd lang werd gesloten, ofschoon dan de gelegenheid om aangenomen te worden, te Groningen en te Leiden nog bleef bestaan; een maatregel, die alleen daarom werd genomen, opdat niet meer *jeugdige* schepelingen werden verkregen dan op de active schepen te plaatsen waren. Bovendien schijnt men te vergeten, dat juist in de laatste jaren zeer veel is gedaan tot verbetering van de betaling en het uitzigt op pensioen. Zoo dus de resultaten der werving zijn verminderd in plaats van toegenomen, is het duidelijk dat de reden elders te zoeken is. Ook de verdere gronden die men aanvoert zijn niet zeer overtuigend. Terwijl de bewering, omtrent den »ellendigen» toestand der militaire strafgevangenis te Leiden, die trouwens geen argument zou opleveren, niet kan worden toegegeven, wordt het erkend, dat er ondervindingrijke mannen, ook onder de zee-officieren, worden gevonden die de lijfstraffen nog noodzakelijk achten, doch zoolang de lijfstraffen bestaan, zullen er zulke blijven. Geen enkele schrede op den weg der beschaving is gedaan, zonder bij enkele zelfs van de meest achtenswaardige en ondervindingrijke mannen tegenstand te ontmoeten. Tot het laatste toe is door mannen van welverdiend gezag bestreden en zelfs betreurd de afschaffing van de pijnbank als middel van regterlijk onderzoek, de afschaffing van de verzwaarde doodstraf, de afschaffing van geeselpaal en brandmerk, de afschaffing eindelijk van de doodstraf. Zelfs nu is er eene van de meest beschaafde en begaafde natien, die, in afwijking van alle andere beschaafde volken, de lijfstraffen handhaaft, evenwel niet als noodzakelijk kwaad, maar als een middel van opvoeding en zedelijke verheffing, welke beschouwing er toe heeft medegewerkt, dat daar in het gemeene strafregt de geeselsstraf weer is ingevoerd en de uitbreiding dier straf zelfs met geestdrift wordt bepleit.

Aan hen die zich op het voorbeeld van Engeland beroepen, moet gevraagd worden, of zij wenschen terug te komen op alles wat de laatste eeuw heeft tot stand gebragt, of zij de roede weder terug verlangen als middel van ouderlijke tucht en van schooldiscipline, of zij de straf van slagen weder dagelijks bij het leger wenschen te zien toegepast, als middel van tucht in de gevangnissen op nieuw opgenomen en als strafmiddel tegen zekere misdrijven bij vernieuwing verlangen ingevoerd te zien? Welligt niemand zal die vraag bevestigend beantwoorden. De ondervinding toch heeft overtuigend bewezen, dat de afschaffing geen der slechte gevolgen heeft gehad, die de tegenstanders der afschaffing voorspelden; het is gebleken dat die middelen niet noodig, veel min onmisbaar waren. Zoo op de afschaffing verandering is gevolgd, was het eene verandering ten goede, die het veeleer bevestigd heeft dat de lijfstraffen een slecht middel van tucht zijn, dat zij verharderen in plaats van te verbeteren, verlagen in plaats van opheffen. Dat er individuen zijn (»onverbeterlijken» noemt hen het Verslag te regt) die voor andere middelen van tucht ongevoelig schijnen, moge waar zijn; maar bij zulke personen schieten alle middelen te kort. Het bewijs dat ze door stokslagen te verbeteren zijn, ontbreekt.

Heeft de ondervinding geleerd, dat orde en tucht onder de militairen van de landmagt, zelfs onder de bevolking der gevangnissen zeer wel kan worden gehandhaafd zonder lijfstraffen, ook de ervaring bij de zeemagt kan worden ingeroepen. Hoewel geene bepaalde cijfers kunnen worden medegedeeld, is het een onloochenbaar feit, dat de toepassing der lijfstraffen aanmerkelijk is verminderd. Zonder overdrijving kan men stellen, dat die toepassing, vroeger zoo mild, meer en meer eene uitzondering is geworden. De steeds toenemende afkeer van het meerendeel der kommanderende officieren tegen die toepassing heeft ten gevolge gehad, dat ze door sommigen nimmer of bijna nimmer worden opgelegd. Op enkele kategorien van schepelingen (bijv. de zeemiliciens) wordt die straf nimmer toegepast. Toch zal niemand met regt kunnen beweren, dat de orde en tucht bij de marine zijn afgenomen, dat de gevallen van insubordinatie of muiten zijn vermeerderd. Veeleer kan men het tegendeel aannemen, niettegenstaande zelfs de tegenwoordige wetgeving de keus van andere straffen moeilijk maakt, en dus de kommandanten, die geene lijfstraffen wenschen op te leggen, nagenoeg ongewapend laat. Worden die lijfstraffen overeenkomstig de voordragt door andere doelmatige straffen vervangen, dan bestaat niet alleen geene reden om te vreezen dat de orde en tucht daardoor zullen lijden, maar zullen deze integendeel beter gewaarborgd worden en zal tevens het zedelijk gehalte der schepelingen stijgen.

Wil men echter dit resultaat verkrijgen, dan moet men voor goed breken met het stelsel der lijfstraffen. De meening dat personen, die alleen nog voor lichamelijke pijn gevoelig zijn, bij wie alzoo alle gevoel van eer en zedelijke waarde verstompt is, door slagen tot oppassende en geschikte militairen zijn te maken, kan door de Regering niet worden gedeeld. Als middel tot zedelijke verbetering zijn de lijfstraffen sinds lang zóó algemeen verworpen, dat het niet noodig is daarover uit te weiden. Bovendien, wanneer het al mogelijk blijft dat enkelen dier onwilligen alleen door lijfstraffen buigzaamheid en gehoorzaamheid zouden leeren, dan blijft het veel wenschelijker — een gevoelen, in de afdeelingen waarin dit punt ter sprake kwam, door de meerderheid beaamd — om zulke personen, van wie men weinig of geen baat heeft en die alligt een tegenstrevenden geest wekken bij anderen, uit de dienst te ontslaan, dan om hunnentwille het goede gevolg, dat men zich van de afschaffing der lijfstraffen voorstelt, verheffing van het zedelijk gehalte, te verijdelen. Uit dat oogpunt beschouwd is dan ook het behoud der lijfstraffen bij eene klasse van discipline niet te regtvaardigen.

In verband met deze gedachtenwisseling verlangde eene der afdeelingen te vernemen welke het resultaat was geweest van de, blijkens de Memorie van Beantwoording bij het wetsontwerp 1868/69, bladz. 5, ad art. 13, voor eenige jaren genomen proef om de militairen in de klasse van discipline geplaatst, aan de vestingwerken van Naarden te doen werken, om aan dien arbeid uitbreiding te geven en de straf der slagen ook in de klasse van discipline geheel te kunnen missen. Op die vraag is reeds vroeger

antwoord gegeven in de Memorie van Beantwoording bij het wetsontwerp 1869/1870 (gedrukte stukken n°. 30), bladz. 6 ad art. 13. Blijkens het daar medegedeelde, was het resultaat zeer ongunstig en werd er op nieuw magtiging verleend, om in die gevallen, waarin alle andere middelen uitgeput waren, bij uitzondering de straf van slagen weder te doen toepassen. Eindelijk werd in eene andere afdeeling nog de meening geopperd dat van eene afschaffing der »lijfstraffen» eigenlijk niet gesproken mogt worden, waar de voornaamste lijfstraf, de doodstraf, behouden blijft, een behoud, naar men meende, zoo onvereenigbaar met den tegenwoordigen staat der beschaving en den algemeenen geest onzer wetgeving, dat deze wetsontwerpen daarom alleen reeds niet aannemelijk zouden zijn. Uitsluitend in tijd van oorlog zou men de doodstraf voor enkele gevallen willen behouden zien. Te dien opzichte zij opgemerkt, dat de uitdrukking »lijfstraffen» gebruikt is in den zin, waarin zij tegenwoordig vrij algemeen gebruikt wordt en naar welken ze onderscheiden zijn van de levensstraffen. Die onderscheiding is trouwens volkomen juist, omdat de levensstraffen op een geheel ander denkbeeld berusten dan de lijfstraffen.

De reden waarom in 1870 de doodstraf in het militaire regt ten deele is behouden, was geen andere dan nooddwang; van daar dat ze werd beperkt tot die gevallen, waarin werkelijke nooddwang kan geacht worden te bestaan, waar de dood des misdadigers noodig is tot verdediging van het leven van anderen. Zij werd mitsdien alleen behouden in tijd van oorlog en in tijd van vrede (buiten het met oorlog gelijk staande geval, dat men zich bevindt voor een vijand, aan wien niet op regelmatige wijze de oorlog is verklaard), voor het enkele geval van militair oproer, opstand, zamenzwering, zamenrotting of muiten op een boord gepleegd in volle zee of in den vreemde.

Bij zoodanige misdrijven kan de enkele aanwezigheid aan boord van de hoofden of raddraaijers een dreigend gevaar zijn voor het leven van de andere schepelingen. Wanneer dus, zoo als in het eenig uitgezonderde geval, geene mogelijkheid bestaat de misdadigers van boord te verwijderen en elders in hechtenis te stellen, meende men de bevoegdheid om hen ter dood te brengen, als uitvloeisel van het regt van zelfverdediging, te moeten behouden. Er bestond voor de Regering geene aanleiding om te dien opzichte reeds nu in de wet van 1870 verandering te brengen. Moet, zoo als men trouwens in de bedoelde afdeeling toegeeft en gelijk met zoovele woorden in het Verslag uitdrukkelijk wordt erkend, de doodstraf in tijd van oorlog voor enkele gevallen behouden blijven, dan zou van eene geheele afschaffing toch geen sprake kunnen zijn. De bepalingen dienaangaande, in de tegenwoordige voordragt opgenomen, blijven dan toch noodig, en een onderzoek in hoeverre eene meerdere beperking wenschelijk ware, lag buiten het kader dezer voordragt.

§ 3, II. In de tweede plaats werd de voordragt onaanvaardbaar geoordeeld door leden, bij wie de bezwaren tegen partiele herziening zwaarder wogen dan de urgentie van de afschaffing der lijfstraffen.

Het voornaamste bezwaar ligt deels in de noodzakelijkheid eener geheele herziening, deels in de meerdere urgentie eener herziening van de regtspleging. Wel erkenden zelfs die leden »dat het voorgestelde op zich zelf niet verwerpelijk is», maar men zag zelfs hierin een bezwaar. Door de voorgestelde verbetering zoude aandrang tot geheele herziening een deel van zijn kracht verliezen, omdat de toestand der militaire wetgeving dan niet meer zoo ellendig en vicieus zou zijn als voorheen. Voorts ontkende men de urgentie der voorgestelde verbeteringen, omdat het meerendeel reeds door de praktijk was ingevoerd.

Ten deele is dit laatste juist, maar wel verre van een argument tegen, is het een argument voor de urgentie dezer wetsvoordragt. De gebreken van het militaire strafregt zijn van zoodanigen aard, dat het niet mogelijk is geweest het feitelijk geheel te handhaven. Met name was dit het geval met het strafstelsel. Wat in de Memorie van Toelichting te dien opzichte werd aangevoerd (§ 5, II) is niet weersproken. Evenmin is de opmerking weersproken, dat het nagenoeg onmogelijk is tot eene feitelijke handhaving terug te keeren. Daardoor bestaat echter een strijd tusschen de wet en de praktijk, waarvan de beslechting

dringend noodig is. Dat tegen het voortbestaan van dien feitelijken toestand geen bezwaar zou bestaan, kan niet worden toegegeven. In een Staat, waar eerbied voor de wet een der grondslagen is van zijn bestaan, moet hetzij de wetgever op den feitelijken toestand het zegel der wet drukken, hetzij de feitelijke toestand zich naar de wet regelen. Acht de wetgever de afschaffing van de lijfstraffen, van de kruiwagenstraf, van het weggagen als eerlooze schelm, van de kokardestraf (zoodanig als de wet die straffen omschrijft) *onnoedig of niet urgent*, dan blijft er niet anders over dan dat de praktijk het hoofd buige voor de wet en dat het door allen afgekeurde strafstelsel weder toepassing erlange. Dat evenwel niet alle door de tegenwoordige voorstellen beoogde verbeteringen reeds door de praktijk zijn ingevoerd, wordt in het Verslag zelf, aan het einde dezer paragraaf onder 1°, 2° en 3° door de daarin gedane opnoeming erkend.

In zooverre is het Verslag billijker dan de daaraan toegevoegde nota, die, alleen de straf van slagen en kruiwagenstraf vermeldende, wegens de feitelijke afschaffing daarvan aan de gronden der Regering grootendeels hunne kracht ontzegt, niet bedenkende, dat, wat de marine betreft, de afschaffing nog geen feit is, en dat eene wettelijke afschaffing der lijfstraffen bij de marine het wettelijk behoud bij de landmagt onmogelijk maakt.

Het andere argument dat eene gedeeltelijke verbetering aan den aandrang tot geheele herziening een deel van zijn kracht zou ontnemen, kan moeilijk worden beschouwd in vollen ernst te zijn aangevoerd.

Het zou ook getuigen van weinig vertrouwen op de eigen stelling, dat het geheel van het militair regt zoo slecht is, dat partiele verbetering weinig of niets zal kunnen baten en alléén eene geheele herziening urgent zou zijn. Maar hoe dit ook zij, waar vooralsnog geen uitzigt bestaat dat eene geheele herziening weldra zal kunnen tot stand komen, gaat het niet aan die verbeteringen af te wijzen, die zonder bezwaar kunnen worden tot stand gebracht, en den toestand althans houdbaar zullen maken. Stelt men zich toch de vraag, of er uitzigt bestaat dat spoedig eene algeheele herziening zal tot stand komen, dan kan het antwoord niet anders dan ontkennend zijn. De gronden daarvoor zijn in de Memorie van Toelichting aangevoerd, en niet ontzenuwd. Eene herziening van het militaire strafregt mag niet geschieden, tenzij met naauwe aansluiting aan het gemeene regt, en waar eene geheele herziening van dat regt ernstig is aangevat, en zelfs reeds bij de Vertegenwoordiging aanhangig gemaakt, kan van eene afdoende herziening van het militaire strafregt op den grondslag van het thans nog bestaande gemeene regt geene sprake zijn. Maar evenmin kan het aanhangig ontwerp van een Strafboek voor alsnog tot grondslag genomen worden. Eerst wanneer de behandeling van dat ontwerp zoo ver is gevorderd, dat met grond kan worden voorzien wanneer het tot wet zal zijn verheven, en in welken zin het ontwerp alsdan zal zijn gewijzigd, kan het ontwerpen van een nieuw militair wetboek op de grondslagen van het toekomstige strafboek onderhanden worden genomen. De tegenwoordige wetsvoordragten zullen, tot wet verheven, daartoe de beste voorbereiding zijn. Niet alleen wordt daarbij dan het denkbeeld eener naauwe aansluiting aan het gemeene strafregt reeds, voor zoover met de bestaande wetgeving mogelijk is, verwezenlijkt, maar ook het strafstelsel is zoodanig gekozen, dat het na aanneming van het strafstelsel van het aangeboden ontwerp-strafwetboek, grootendeels zal kunnen behouden blijven.

Bij het zamenstellen van een nieuw militair wetboek zal men dan mitsdien het voordeel hebben, zoowel wat de wijze van aansluiting aan het gemeene regt als het strafstelsel betreft, de ervaring der praktijk te kunnen raadplegen.

Het is bovendien zelfbedrog, zich eene algeheele herziening van het militaire regt voor te stellen als een werk, dat gemakkelijk en spoedig is tot stand te brengen. De ondervinding, niet alleen hier, maar ook elders opgedaan, bevestigt het tegendeel. Men beroept zich op België; maar ten onrechte. Daar had men nog minder redenen om aan de Nederlandsche militaire wetgeving gehecht te zijn. Reeds bij besluit van 27 October 1830 werd dan ook tot eene herziening besloten en gelast dat de daartoe benoemde

commissie *onmiddellijk* aan het werk zou gaan. Toch is het ook aldaar tot nog toe niet gelukt eene geheele herziening tot stand te brengen. Het eenige wat gelukt is, was in 1870 eene herziening van het militaire strafregt, en zelfs deze gelukte eerst na de vaststelling van een nieuw algemeen Wetboek van Strafrecht, en dan nog met eene nieuwe voorloopige handhaving van een deel van het Crimineel Wetboek.

De militaire regtspleging en de organisatie der militaire vierscharen wachten ook daar nog steeds op eene herziening.

Evenmin wordt de bijzondere en herhaalde nadruk door de bestrijders der tegenwoordige voordragt (met uitzondering evenwel van den heer LENTING, die in zijne bij het Verslag gevoegde Nota toont, den aard van het werk hooger te waarden door eene *geheele* herziening » eene moeilijke taak » te noemen) gelegd op het betrekkelijk gemakkelijke eener algeheele herziening, geregvaardigd door de ondervinding hier te lande. Het heeft ook hier niet aan herhaalde ernstige pogingen ontbroken. Men behoeft slechts te herinneren aan de commissie van 1841. En daarentegen ontbreekt het niet aan waarschuwendende voorbeelden in de geschiedenis der pogingen om tot eene geheele herziening te komen. Reeds in 1819 werd eene voordragt gedaan tot afschaffing van de straf van riet- en klingslagen en tot geheele wijziging van het reglement van krijgstucht. Men gaf daaraan geen verder gevolg; men deed toen wat nu op nieuw door sommigen gewenscht wordt; men zette de partiele voorstellen ter zijde en verving ze door eene poging om tot eene algeheele herziening te geraken. Het éénige gevolg is geweest, dat men na zestig jaren nog op gelijke hoogte staat als in 1819. Zal men nu op nieuw op grond van de wenschelijkheid eener algeheele herziening, waarvan de tot stand koming niet te voorzien is, nog altijd door een strafstelsel blijven handhaven, dat niemand verdedigt?

§ 4. Nog andere bezwaren worden in het Verslag en in de daaraan toegevoegde Nota van den heer LENTING aangevoerd. De voorgestelde verbeteringen zijn niet de meest urgente, beweert men. Er zijn wijzigingen die in hoogere mate het kenteeken van urgentie bezitten, en mitsdien de prioriteit behooren te hebben. De vraag wat meer of minder dringend moet gerekend worden, is dikwijls eene quaestie van individuele opvatting, welke niet te beslechten is. Eene discussie daarover is in den regel onvruchtbaar. Het betoog van de noodzakelijkheid en urgentie eener herziening van de regtspleging ontnemt niets aan de noodzakelijkheid en urgentie eener herziening van het strafregt. De quaestie van voorrang is slechts van belang, wanneer omtrent beide voorstellen aanhangig zijn en de vraag te beslissen valt, welk van die voorstellen het eerst in behandeling moet worden genomen. Zij kan echter in redelijkheid nimmer leiden tot verwerping van datgene wat men op zich zelf niet verwerpelijk acht. Indien de Regering geene herziening van de regtspleging voorstelde, dan geschiedde dit niet, omdat die regtspleging goed wordt geacht, maar omdat haar oordeel over de regtspleging haar niet mag beletten om hetgeen voor de hand lag aan te vatten en ten einde te brengen, opdat zoodanige verbeteringen in het strafregt worden aangebragt, welke, evenzeer urgent, thans het eerst en zonder bezwaar kunnen worden ingevoerd. De grond, die ook vroeger aan de herziening van het strafregt den voorrang deed toekennen, was trouwens niet zoo zeer het meer of minder urgente, maar de overtuiging dat eene doortastende verbetering der regtspleging met het tegenwoordige militaire strafregt niet te verkrijgen is.

Het is niet moeilijk, in vlugtige algemeene trekken de schets van een nieuw stelsel van regtspleging te leveren, maar bij eene nadere uitwerking zou men spoedig stuiten op onoverkomelijke bezwaren, die het bestaande strafregt aan afdoende verbetering der regtspleging in den weg legt.

Bij de erkenning, dat »men te doen heeft met eene *strafwetgeving*, die even slecht is als de *strafregtspleging*, » kunnen de ondergeteekenden zich niet voorstellen, dat van dezelfde zijde, welke dat erkent, een voorstel tot verbetering van het eene zou worden afgewezen, omdat het andere *even slecht* is. Te minder daar die leden zich tevreden betoonden met eene *gedeelte* herziening der regtspleging. Ware het niet te voorzien, dat dergelijke partiele verbeteringsvoorstellen van den kant van andere

leden dezelfde bedenkingen in omgekeerden zin zouden ontmoeten?

Het wordt niet voorbijgezien, dat de heer Lenting in zijne Nota eene volledige herziening der regtspleging schijnt voor te staan, vóórstaande aan, of gelijktijdig met eene volledige herziening van het militaire strafregt, en in zóó verre met andere bestrijders niet schijnt overeen te stemmen. Door dit denkbeeld te volgen, zou het vooruitzicht op verbetering voor geruimen tijd worden verschoven. De geachte steller der Nota openbaart wel als zijn gevoelen, dat »daarom vooral de aanneming van het onderhavige wetsontwerp gevaarlijk» zou zijn, »omdat het gevolg daarvan zal zijn dat de zoo noodige herziening der regtspleging *ad calendas Graecas* zou worden verschoven, zoodat zij welligt nooit zal plaats hebben.» Doch de ondergeteekenden meenen zich te mogen veroorloven, hier aan een misverstand te denken. Geen enkel verband is te vinden, waarom bij partiele verbetering van het strafregt de mogelijkheid of waarschijnlijkheid eener hervorming der regtspleging zou worden verminderd.

§ 5. Met de beschouwingen in deze paragraaph van het Verslag voorkomende kunnen de ondergeteekenden zich geheel vereenigen.

Ontwerp houdende wijziging van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande.

Art. 1, alin. 1. Tegen de voorgestelde verandering is geen overwegend bezwaar.

Alin. 2. Deze opmerking berust op een misverstand. De bepaling van alin. 1, handelende over commune misdrijven, is zoodanig gesteld, dat zij ongetwijfeld omvat de bepalingen van het gemeene regt omtrent de verzachtende omstandigheden. Bij de 2de alinea daarentegen is sprake van militaire misdrijven, althans van misdrijven waartegen bij de militaire wet is voorzien. Bij die misdrijven blijven de artt. 53 en 54 Crimineel Wetboek toepasselijk.

Art. 2, alin. 1. Om aan de tegenwerping te gemoet te komen, worde, in plaats van «*vooraf*», gelezen: «*tevens*».

Alin. 2. Het tijdelijke der hier bedoelde ontzegging is overeenkomstig de bepalingen van het gemeene regt die bij correctionele veroordeelingen geene alijdurende ontzetting van regten kent, en staat in verband met de onderscheiding, te dien opzichte bij dit ontwerp gemaakt in art. 7 alin. 3 en 4. Eene onderscheiding tusschen de met correctionele gevangenisstraf bedreigde feiten is niet wel mogelijk. Het aangevoerde bezwaar zal voorts in de praktijk zich niet voordoen. Niets verplicht den Staat personen die ter zake van ergerlijke of schandelijke feiten veroordeeld waren en ontslagen, weder tot eene vrijwillige verbindtenis toe te laten.

Art. 3, alin. 1. Vermits de geldboete alleen als straf ter zake van commune misdrijven wordt opgelegd, bestaat er geene reden waarom de militair de subsidiaire gevangenisstraf niet zou kunnen ondergaan als correctionele gevangenisstraf of als politie-gevangenisstraf.

Art. 2 der wet van 1864 zal in zijn geheel op den militair toepasselijk worden. De overgangsbepaling van art. 10 der wet van 1864 betreft alleen die wet. Hier zal echter art. 21, ontwerp, ook toepasselijk zijn.

Art. 4. De ondergeteekenden kunnen zich geheel vereenigen met het antwoord, reeds in de afdeelingen op de hier gestelde vraag gegeven.

Art. 5, alin. 1. De hier opgenomene bepaling omtrent de wijze van uitvoering is uit de bestaande bepaling overgenomen. Intusschen is de opmerking, dat de woorden: »*in knielende houding*» en »*door een voldoende aantal militairen*» kunnen wegvallen, juist voorgekomen, en wordt daaraan mitsdien gevolg gegeven. Ook elders, onder anderen in het Duitsche militair strafwetboek, wordt niets anders bepaald, dan dat de doodstraf wordt uitgevoerd met den

kogel. De wijze, waarop dit geschiedt, wordt dan door de uitvoerende magt geregeld.

Alin. 2 en 3. Deze twee alinea's, uitsluitend betrekking hebbende op de doodstraf, behooren bij alin. 1 en zouden door de plaatsing in een afzonderlijk artikel een algemeen karakter bekomen, dat niet bedoeld is. De reden, waarom men eene doodstraf met eerloosverklaring heeft aangenomen, is in de Memorie van Toelichting, § 5 II verklaard. Zij dient uitsluitend tot vervanging van de doodstraf met den strop, en vermits deze in de lichtere gevallen, ingevolge de wet van 1870, door de onteerende tuchthuisstraf wordt vervangen, moet men voor de zwaardere gevallen het onteerend karakter behouden.

Art. 6. Daar art. 6, alin. 1 algemeen is, geldt het evenzeer in geval van alin. 2, en uit dien hoofde laat de redactie geene onzekerheid over.

Art. 7. Het hier behandelde punt zal in ernstige overweging worden genomen. De uitbreiding zal echter vermoedelijk niet zoo aanmerkelijk behoeven te zijn. Reeds nu wordt de cellulaire gevangenisstraf ook door den militairen regter in zake van commune misdrijven toegepast, terwijl bij wege van gratie bovendien dikwijls de kruiswagenstraf in celstraf wordt veranderd.

Art. 8. Eene uitdrukkelijke vermelding, dat de cassatie alleen op officieren wordt toegepast, is inderdaad onnoodig, omdat zij nergens tegen anderen wordt bedreigd.

Art. 9, alin. 2. De beperking tot Nederlandsche orden schijnt meer juist. Daarvoor alleen toch behoeft onze wet te zorgen. Voor de vreemde orden zou de wet van het land, waartoe die orden behooren. Omdat iemand zich in onze dienst slecht gedroeg, daarom moeten de in die dienst verkregen eereteekenen vervallen. Zijne verdiensten in den vreemde, tegenover andere Regeringen, schijnen daardoor niet te worden gewijzigd.

Art. 10, alin. 3. De eerste opmerking, betreffende eene schrijf- of drukfout die hier insloep, is juist. Wat de bijvoeging betreft van de laatste alinea van art. 7, is het wenschelijker een vorm te kiezen, die, zonder de gevangenisstraf en detentie te assimileren, aan het bezwaar tegen afzonderlijke huizen van detentie naar het cellulaire stelsel ingerigt te gemoet komt.

Art. 12, alin. 3. De bedoeling is dat die regten verloren gaan. Eene enkele schorsing is niet bedoeld en zou ook geen zin hebben. Het is trouwens niet meer dan rationeel dat de militair die wegens misdrijf uit de dienst ontslagen wordt, geen aanspraak kan maken op de regten die hij bij een regelmatig verkregen ontslag zou bekomen.

Art. 14. De oprigting van het algemeen depôt van discipline had plaats bij Koninklijk besluit van 21 November 1850, n°. 70 (*Recueil Militair* 1850, bl. 310). Bij artt. 22 tot en met 27 van dat besluit werd de bestemming en inrigting bepaald. Het in art. 27 bedoelde voorschrift omtrent de behandeling en het beheer der manschappen werd uitgevaardigd den 14den Februarij 1851 (*Recueil Militair* 1851, bl. 64) en een nieuw voorschrift gegeven onder dagteekening van 24 September jl., n°. 56 (*Recueil Militair* 1878, I, bl. 887). Dat voorschrift houdt verband met art. 31 van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te land, waarop de plaatsing in eene »afzonderlijke of tweede klasse» eigenlijk berust.

Dat het beter zou zijn, gelijk het Verslag doet opmerken, »den tijd, waarvoor de veroordeelde in eene klasse van discipline geplaatst wordt, niet bij het vonnis te bepalen, maar aan den kommandant de bevoegdheid te geven, de geplaatsten zoodra zij daarop aanspraak hebben, tot de klasse der verbeterden te doen overgaan, en zoodoende des te eerder naar hun corps terug te zenden», die meening wordt door de Regering gedeeld, en uit dien hoofde is dat beginsel in het aangehaalde nieuwe voorschrift dan ook opgenomen. Wat echter verder in het Voorloopig Verslag wordt voorgestaan, »dat hij, die gedurende een vol

Wijziging van het Crimineel Wetboek en van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

jaar geen blijken van verbetering heeft gegeven, uit de dienst zal worden weggezonden", schijnt minder aanbevelenswaardig. In ieder geval zou de termijn van een jaar te kort zijn, om niet aanleiding te geven tot voor de krijgstucht zeer gevaarlijke gevolgen en tot het bezwaar, in het Voorloopig Verslag zelf, te dezer plaatse aan het slot, geopperd.

Art. 15. Eene uitdrukkelijke afschaffing is onnoodig en minder wenschelijk. Bij deze voordragt heeft men zich bepaald tot uitdrukkelijke afschaffing der vervallen bepalingen van het Crimineel Wetboek. Strekt men dit tot andere wetten uit, dan zoude men alle bepalingen moeten noemen, die gewijzigd worden of stilzwijgend vervallen, en gevaar loopen onvolledig te zijn.

Artt. 16 en 17. Die toepasselijkverklaring der bepalingen van het algemeene deel van het gemeene regt kan niet worden uitgestrekt tot de hier vermelde onderwerpen, omdat de wijze waarop zij in het gemeene regt geregeld zijn te nauw zamenhangt met het strafstelsel en de wijze van indeeling der misdrijven van het gemeene regt, om op het militaire strafstelsel en de militaire delicten te kunnen worden overgebracht. Voor het geval van herhaling bestaat daarvoor ook geen bijzondere drang. Herhaling van militaire delicten is in het Wetboek zelf geregeld waar dit noodig was; herhaling bij een commun delict na voorafgegaan militair delict is reeds volgens de bestaande wet (zie art. 12 der wet van 29 Junij 1854, *Staatsblad* n°. 102) geregeld, terwijl herhaling bij een militair delict na voorafgegaan commun delict niet tot strafverzwaring ingevolge bijzondere wetsbepaling behoeft te leiden, vermits de straffen op militaire delicten in den regel zoo zwaar zijn, dat de regter ruimschoots gelegenheid heeft bij de bepaling der straf de recidive in rekening te brengen. Ten aanzien van de opmerkingen van meer specialen aard omtrent art. 16, alin. 1 en art. 17, wordt het volgende aan de overweging der Kamer onderworpen.

De bedenkingen omtrent de bepaling van het ontwerp over de *poging* en omtrent de moeilijkheid bij de toepassing der regels aangaande *zamenloop* betreffen gerekken, die de herziening van het geheel wenschelijk maken en waarin ook ongetwijfeld zal moeten worden voorzien, zoodra die herziening kan geschieden. In het laatste wordt echter door het tegenwoordige ontwerp reeds eene belangrijke verbetering gebragt door het wegvallen van die straffen, welke het moeilijkst waren te rangschikken.

Wat betreft de vrees, dat eene juiste en regtvaardige toepassing der algemeene regelen van toerekenbaarheid ook in geval van insubordinatie tot straffeloosheid zal leiden, en hoogst nadeelig voor de krijgstucht zou werken, die vrees mist een redelijken grond. De opheffing van eene uit een strafregtelijk oogpunt volkomen onverdedigbare uitzondering op deze regelen kan nimmer gevaar van straffeloosheid doen ontstaan, daar een beroep op dronkenschap door de militaire vierscharen evenmin als door de burgerlijke regters als grond van ontoerekenbaarheid zal worden aangenomen.

Art. 19. Daar men zich bij de aanwijzing der vervangende straffen zoo nabij mogelijk aan de bestaande bepalingen heeft gehouden, bekomt de regter door deze voordragt geene meerdere vrijheid, dan hij thans bezit. Alleen de voorlaatste alinea geeft eene meerdere vrijheid, die echter wel door niemand zal worden afgekeurd.

In het Wetboek voor de landmagt is de straf van gevangenis of bannissement nergens uitdrukkelijk als bijkomende straf bij de cassatie bedreigd. Slechts in één geval (art. 199) komt bannissement facultatief voor als bijkomende straf bij de kruiwagenstraf. Hoe weinig kans er ook besta dat van deze faculteit ooit gebruik worde gemaakt, is het toch beter haar te doen vervallen door eene soortgelijke bepaling als in art. 20 van het ontwerp voor de marine.

Alin. 5. In het speciale deel van het Crimineel Wetboek wordt de tweede soort van cassatie gewoonlijk aangeduid onder den naam van *cassatie met inhabiliteit*. Men zie bijv. artt. 102, 155, 164, 196.

Alin. 10. De hier voorgestelde wijziging is geheel onnoodig. Uit de omschrijving der straf in art. 44 Crimineel Wetboek volgt, dat het weggagen als een eerlooze schelm altijd gepaard gaat met stokslagen. De straf van het wegzenden als eerlooze schelm is dan ook dezelfde die elders wordt omschreven als de straf van de slagen met het weggagen of wegzenden uit de dienst als een eerlooze schelm. In de voordragt koos men de laatste uitdrukking, als zijnde de in art. 26 Crimineel Wetboek gebezigde.

Art. 20. De ondergeteekenden beamen al wat tegen art. 17 Crimineel Wetboek wordt aangevoerd en zouden niets liever doen dan ook van dit artikel de afschaffing voorstellen. Het is echter ondoenlijk zonder eene geheele herziening van het bijzondere deel. Ieder, die, zij het slechts oppervlakkig, kennis neemt van het Wetboek en de toepassing, die het moet vinden, zal het inzien, dat het zedelijk onmogelijk is, art. 17 thans af te schaffen. Die afschaffing zou de grootst mogelijke verstoring te weeg brengen en den grond voor eene redelijke, gelijkmatige toepassing der militaire strafwet, gelijk de regtspraak thans geeft, doen vervallen.

Art. 21. Er bestaat weinig grond tot vrees dat de toepassing van art. 52, alin. 2, van de wet op den overgang tot groote bezwaren zal leiden. Voor zoover verschil bestaat, zijn toch de vervangende straffen minder zwaar dan de thans bestaande. Ook de eerlooze cassatie kan geacht worden door eene minder zware straf te zijn vervangen, omdat zij ook thans den regter de bevoegdheid geeft als bijkomende straf gevangenis of bannissement uit te spreken (art. 33, alin. 2, Crimineel Wetboek).

Ontwerp tot wijziging van het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te lande.

Art. 2. De bevoegdheid tot sluiting in de boeien kan niet worden gemist, zoowel tot verzwaring van straf (want sluiting blijft, ook al wordt het pijnigende kromsluiten verboden), als tot bedwinging van weerbarstigen. Ook ter voorkoming van ontvlugting kan zij dikwijls noodig zijn.

Art. 4. Dat onder de onderofficieren ook in het Reglement van krijgstucht de korporaa's zijn begrepen, is steeds aangenomen. De bepaling van art. 2 Crimineel Wetboek is steeds beschouwd als evenzeer toepasselijk op dat reglement, en uit het opschrift van art. 29 van het Reglement, in verband met dat van art. 30, blijkt, dat deze beschouwing juist is.

De Minister van Justitie,

H. J. SMIDT.

De Minister van Oorlog,

DEN BEER POORTUGAEL.

[25. 3.]

NOTA VAN WIJZIGING in het ontwerp van wet.

Art. 1.

In het slot van het eerste lid van dit artikel, in plaats van: » bij deze wet of andere militaire wetten vastgesteld », te lezen: » bij de wet vastgesteld ».

Art. 2.

In het eerste lid van dit artikel, in plaats van: » vooraf », te lezen: » tevens ».